

ОБРАЗОВАЊЕ И САВРЕМЕНО ДРУШТВО

Мирослав Цолић (2022). *Образовање и савремено друштво*. Београд: Дом културе „Студентски град”, 21 см, 154 стр.

Однос образовања и друштва је мултидисциплинарна тема којом се са једнаком пажњом баве педагози, психолози, социолози, филозофи, културолози. Дилема да ли образовање утиче на развој друштва или друштво и владајуће структуре утичу и одређују какво ће образовање бити је непролазна и још увек се трага за њеним одговором. У књизи „Образовање и савремено друштво” аутор др Мирослав Цолић језички јасно, детаљно и прецизно посматра однос образовања и савременог друштва кроз призму критичке педагогије, односно *педагогије за ослобођење* и њених представника, као што су Пауло Фреире, Иван Илич и Богдан Суходолски. Њиховим теоријским схватањима у књизи су супротстављена учења о педагогији конформизма и конзумеризма Едварда Бернеза и Ернеста Дихтера. Такође, аутор се у овом рукопису позива и на разматрања и прескрипције страних и домаћих теоретичара: Нила Постмана, Наома Чомског, Анрија Жируа, Питера Мекларена, Ђуре Шушњића, Загорке Голубовић, Тодора Куљић, Александара Липковског, Љубодрага Дуција Симоновића, Ивана Ивића и других. Посебан квалитет и динамичност овом делу дају и бројни цитати, илустрације и размишљања о образовању и школству наших књижевника и уметника, као што су Радивоје Раша Попов и Тимоти Џон Бајфорд.

Књига „Образовање и савремено друштво” је представљена кроз четири поглавља: 1) Друштво и образовни капитал; 2) Друштво знања; 3) Педагогија дехуманизације; 4) Од трга до тржнице. На крају рукописа налази се обимна литература која указује на то колико је педантно, детаљно и посвећено аутор приступио проучавању ове проблематике.

Кључне речи о којима аутор дискутује у овој књизи су *друштво, културни капитал, образовање, педагогија, друштво знања и тржиште*. Аутор покушава да одговори на многа важна питања која се тичу глобалног образовања и његове улоге у развоју друштва. Да ли данашња тржишна и капиталистичка

друштва утичу на развој конформистичког образовања или образовање треба да утиче на развој слободног друштва? Аутор дискутује о томе каква је улога образовања и културе у потрошачком друштву које ирационално уништава природне ресурсе остављајући за собом пустош како у људској души, тако и на планети Земљи. Образовање за живот, образовање које преиспитује и критички се поставља према томе како живимо и зашто тако живимо, образовање које нам нуди смисленији живот јесте образовање којем треба да тежимо. Аутор нас упознаје са концепцијом образовања за ослобођење која подразумева активност појединца и продуктивно артикулисање људских потенцијала. Посматрано из угла учења, ова концепција претпоставља активно и критичко сазнавање, повезивање теорије са праксом, иницирање и прихватање новина, стваралачки однос према процесу учења, те критички однос према стварности. Образовање за ослобођење истиче потребу за иновативним учењем које подразумева активност и партиципацију као универзалне захтеве не само у процесима наставе и учења, већ и у друштвеном контексту у целини. Потребно је нагласити да у оквиру образовања за ослобођење партиципација не значи само преузимање улога и активно учествовање у процесима значајним за човека и друштво, него и сарадњу са другима, дијалог и емпатију.

У првом поглављу аутор нам даје преглед дефиниција културног капитала кроз различите временске периоде с посебним освртом на то како Пјер Бурдије схвата културни капитал у образовном контексту и како објашњава механизме који делују унутар образовног система подстичући репродукцију друштвене неједнакости путем школе. У другом поглављу аутор говори о схватању појма „друштво знања” у савременом образовању. Друштво знања је настало под притиском тржишне економије и капиталистичког друштва које на знање гледа као на робу, односно комодитет. Цолић даље пише о комодификацији знања која је променила разумевање појма *образовање*, као и улоге образовних институција. Према концепцији образовања за конформизам, односно конзумеризам, савремени систем образовања почива на истом моделу као и предузетништво – улагање и очекивање профита. У том концепту деца и млади се образују за „живот потрошње”, за конформизам, под слободом се подразумева могућност избора различитих стандардизованих производа, а не могућност да се преиспитају темељи система, као и могућност за истинску слободу избора и слободу уопште. Даље, аутор нас упознаје са ефектима и дејством педагогије конформизма и конзумеризма (прилагођавање устројеним обрасцима, контрола знања, контрола људске перцепције, стварање пасивних конзумента, односно прималаца доминантне идеологије капитализма) који се користе у остваривању процеса дехуманизације друштва. На основу мноштва извора и примера (новинских чланака, филмова, серија, извештаја...) аутор нас упућује на чињеницу да западна друштва, под изговором промовисања демократије и спречавања насиља, спроводе педагогију конформизма употребом различитих

педагошких метода да би се људи беспоговорно повиновали правилима и нормама друштвеног система.

Аутор је у овој књизи посебну пажњу посветио критици надирања корпоративне, трговачке и војничке културе на високошколским установама како у Сједињеним Америчким Државама, тако и на европским универзитетима. Полазећи од тога да је високо образовање постало намењено све већем броју људи и ширем опсегу занимања, универзитети широм света морали су да развију програме који би одговорили на све већи број специфичних обука за поједине професије. С једне стране, то је довело до омасовљења високог образовања и до његове експанзије, а са друге стране дошло је до девалвације образовања. Повећава се број високообразованих људи али драстично опада квалитет знања који они са собом носе. Поред омасовљења високог образовања, као и његове девалвације, данас се суочавамо и са комерцијализацијом образовања. Високошколске установе, па чак и основне и средње школе, рекламирају се на билбордима, на телевизијама, радијима, друштвеним мрежама и интернету. Како аутор каже, у једном поднаслову књиге, образовање је прошло пут „Од трга до тржнице”. Према мишљењу Анри Журуа, кључни проблем са маркетингом, корпоратизацијом и комодификацијом образовања налази се у томе што се образовни програми и курикулуми усмеравају искључиво на захтеве тржишта и постаје важно само да студенти буду технички оспособљени и опремљени за опстанак у неолибералној арили. То доводи до тога да се образовање за критички дијалог и образовање за демократију занемарују а заправо су они кључни елементи одржавања грађанског и демократског друштва. Аутор закључује да тиме велики део друштвеног и хуманистичког образовања постаје небитно, непопуларно и некорисно.

Можемо да кажемо да ову књигу краси аргументована критика савременог образовања. Посебан квалитет овог рукописа препознаје се у начину на који је аутор приступио писању, начину на који је истраживао и све на крају уобличио у једну књигу која завређује посебну пажњу. Богатство овог рукописа представљају различити извори које аутор наводи: од научних радова, до новинских чланака, радио и телевизијских емисија, трибина итд.

Аутор књиге, др Мирослав Цолић је рукописом „Образовање и савремено друштво” желео да пошаље поруку да нам је преко потребна „инвестиција” у образовање за ослобођење (а не конформизам), како би се подстицало критичко мишљење, вредносно преиспитивање и проактивно деловање у свим сегментима друштва.

Како аутор истиче, неопходно је створити такав друштвено-политички контекст у којем ће на врху бити вредности, као што су: слобода, истина, право и правда, људскост (дакле, опште добро), а не „вредности” тржишта.

Књига „Образовање и савремено друштво” може бити намењена и корисна свима који су спремни да преиспитују себе, своја уверења и своје место

у друштву, потом, свима који желе да се критички односе према времену и друштву у којем живе, као и свима који истински верују у праведност, једнакост и животворни хуманизам. Најпре, рукопис би могао бити користан као део обавезне литературе која је намењена студентима педагогије, психологије, социологије, филозофије, културологије.

На крају, потребно је напоменути да је овој књизи претходило једнако значајно и занимљиво дело аутора др Мирослава Цолића под називом „Ка критичкој револуционарној педагогији” (Дом културе „Студентски град”, 2021). Ово дело представља својеврсно, оригинално истраживање педагошке мисли у различитим временским периодима од античког и средњовековног доба, хуманизма и ренесансе, преко периода светског просветитељства до периода савремене педагошке мисли (прагматизма, слободарске педагогије, критичке педагогије, дешколовања друштва, постмодернистичке педагогије). Заједно са књигом „Образовање и савремено друштво”, др Мирослав Цолић нам је понудио друштвено-историјски преглед педагошке мисли коју је на аутентичан начин уклопио у контекст савременог образовања.

*др Јелена Станишић, научни сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд, Србија*